

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-5-69-81>

УДК 81'33

Ноговська С.Г.

Київський університет імені Бориса Грінченка

КОРПУСНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ (ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ ІДІОСТИЛЮ РОМАНУ ДЖ. Д. СЕЛІНДЖЕРА «ЛОВЕЦЬ У ЖИТІ» В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ О. ЛОГВИНЕНКА)

Анотація. У статті висвітлюються проблеми збереження ідіостилю при перекладі художнього тексту. Звертається увага на складові ідіолекту та його доміанти, аналізуються традиційні та новітні підходи до аналізу способів їх відтворення у перекладі. Пропонується на першому етапі проведення перекладознавчого аналізу практикувати співставлення квантитативних характеристик першотвору та перекладу. Описано процедуру контрастивного квантитативного аналізу: створення електронного варіанту текстів оригіналу та перекладу з подальшим ретельним вичитуванням та нормалізацією, підрахунок кількості сленгізмів і їх частоти за допомогою спеціально написаною комп'ютерної програми, їх розподіл за частинами мови, тематичними групами, лексико-семантичними моделями. З'ясовано основні способи перекладу сленгових одиниць та проведено підрахунок частоти їх застосування. Доведено, що ідіостиль роману «Ловець у житті» та його доміанти значною мірою збережені при трансляції українською мовою.

Ключові слова: ідіостиль, паралельний корпус, сленг, лексико-семантична модель, еквівалентний відповідник, генералізація, конверсія.

Nohovska Svitlana

Borys Grinchenko Kyiv University

CORPORA APPROACH TO TRANSLATION STUDIES (THE PECULIARITIES OF IDIOSTYLE REPRODUCTION IN O. LOGVINENKO UKRAINIAN TRANSLATION OF J. D. SALINGER'S NOVEL "THE CATCHER IN THE RYE")

Summary. This paper gives an overview of individual style reproduction in translation. Attention has been drawn to the corpora and quantitative methods in the translation equivalence researches. The object of the study is the idiostyle of J. D. Salinger's novel "The Catcher in the Rye" and its reproduction in Ukrainian translation by O. Logvynenko. Traditional and newest approaches of idiostyle reproduction during translation have been analysed. The dominant feature of the J. D. Salinger's novel idiostyle is recognized as slang vocabulary usage. It is suggested that at the first stage of carrying out the translation analysis, the comparison of the quantitative characteristics of the source and target texts should be practiced. The procedure for contrastive quantitative analysis has been described: the creation of an electronic version of the source and target texts, followed normalization; estimation of the slang words and word forms number and their frequencies by the specially written computer program; the definition of the slag word forms belonging to certain parts of speech, thematic groups, as well as lexical and semantic models. The basic principles of slang units' translation and the frequency of their application are calculated. The article focuses specifically on the methods of slang units' reproduction, such as lexical equivalent, equivalent counterpart, generalization, conversion. Involvement of statistics research methods allows to testify a relatively small percentage of such translation methods as stylistically neutral and zero-translation options, indicating a slight translation deformation and high level of adequacy in slang units translation during reproduction of the novel "The Catcher in the Rye" in Ukrainian by O. Logvynenko. It has been proved, that idiostyle dominants and their correspondences in Ukrainian translation of the novel "The Catcher in the Rye" can be considered as inessential and statistically valid. It has been clarified that quantitative indicators are able to determine the main vectors of the analysis idiostyle dominants and their correspondences in translation.

Keywords: corpora techniques, parallel corpora, reproduction of idiostyle, dominant feature of idiostyle, lexical and semantic models, lexical equivalent, generalization, conversion.

Постановка проблеми. Розвиток корпусної лінгвістики, що забезпечує експериментальну базу для мовного моделювання, і зростання уваги до статистичних методів обробки мовного матеріалу за останні роки привели до розробки цілого ряду методик, які пов'язані з використанням паралельних або близьких текстів на різних мовах. Створення таких корпусів для аналізу оригіналу та перекладу художнього твору дає змогу виявити особливості передачі ідіостилю, а отже може вдосконалити процес встановлення перекладацької еквівалентності у художньому дискурсі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження стилістичних особливостей тексту

та ідіостилю письменника, а також їх відтворення при перекладі є актуальними проблемами сучасної лінгвістики тексту, порівняльного мовознавства і перекладознавства. В останні роки для позначення специфічних рис індивідуального мовлення у працях з лінгвістически й когнітивної лінгвістики спостерігається широке використання терміну «ідіостиль». Існують різні трактування поняття ідіостилю та співвідношення його з поняттям «ідіолект». Проаналізувавши ряд праць (Л. Брусенська, І. Ковтунова, Л. Стависька, Н. Болотнова, Н. Фатеева, В. Виноградов, Ю. Караулов, М. Новикова, В. Кухаренко, В. Коптілов) у нашому дослідженні ми виходимо з тези про тотожність цих понять і спираємося на

визначення, яке запропонував відомий філолог В. Григор'єв: «ідіостиль, або ідіолект, – це система мовних засобів індивідуума, яка формується на основі засвоєння ним мови і розвивається в процесі його життєдіяльності» [1, с. 4].

Однією з основних проблем перекладознавства вважають проблему адекватного відтворення оригіналу, зокрема художнього твору. Проблема перекладу художнього твору тісно пов'язана з проблемою збереження індивідуального стилю автора і стилю самого твору. В. Коптілов, аналізуючи ідіостиль, стверджує, що «елемент стилю художнього твору в перекладі повинен відповідати системі стильових засобів оригіналу» [2, с. 19].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Вивчення ідіостилу у перекладознавчому та перекладацькому аспекті передбачає завдання підбору вдалого еквівалента для перекладу та досягнення адекватності тексту оригіналу і тексту перекладу. Поняття еквівалентності є одним з центральних понять перекладознавства і розкриває суть перекладу та перекладацької діяльності, про що свідчать численні дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених. Деяко менше уваги приділялося розгляду кількісного співвідношенню складових ідіостилу на основі паралельних корпусів (нам вдалося ознайомитись лише з однією працею [3]), хоча саме паралельні корпуси можуть слугувати як основа та інструментарій для подальших стилістичних, лексикологічних, граматичних і порівняльних досліджень оригіналу та перекладу, а, отже, і для оцінки рівня збереження ідіостилу. Корпус дає змогу проводити порівняльний аналіз особливостей лексичного складу, морфології й синтаксису (порівняльний аналіз лексичних структур і синтаксичних конструкцій у паралельних текстах), здійснювати пошук еквівалентів для слів і колокацій, розробляти й удосконалювати програмні засоби для сортування текстів, самостійного пошуку та виділення еквівалентів для окремих лексем і колокацій [4]. Окрім того, корпусні технології оптимізують квантитативні статистичні методи, що стають дедалі актуальнішими з розвитком комп'ютерних технологій і програмного забезпечення. Статистична лінгвістика як наука, що займається виявленням та описом кількісних характеристик і закономірностей мови та мовлення, ґрунтується на факті, що певні кількісні характеристики, а також функціональні залежності між ними характеризують мову загалом або її окремі функціональні стилі. Лінгвостатистичний аналіз роману Дж.Д. Селіндера «Ловець у житті» та його українського перекладу на основі укладеного паралельного корпусу з метою встановлення рівня адекватності перекладу вченими-перекладознавцями досі не проводився.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є проведення лінгвостатистичного аналізу сленгових одиниць в оригіналі роману в Дж.Д. Селінджера «Ловець у житті» та його українському перекладі О.П. Логвиненка з урахуванням їх структурно-семантичних та функціональних особливостей. Ми виокремлюємо саме сленгові одиниці, бо вважаємо їх доміантою ідіостилу роману, тобто такою його складовою, що визначає неповторність творчої манери письменника.

На думку М. Ребенко, сленг є доміантним регістром мовлення Голдена Колфілда, тому має бути основною точкою відліку при аналізі перекладів першотвору Дж.Д. Селінджера [5].

Виклад основного матеріалу. Ідея статистичного підходу до вивчення мови художньої літератури (й індивідуального стилю письменника зокрема) активно підтримується та розвивається рядом учених різних країн, що проводять свої дослідження в руслі стилостатистики.

Статистичні особливості тексту є формальними властивостями його організації, за допомогою яких можна розкрити якісні особливості стилю [6, с. 130]. Як зазначає В. Перебийніс, статистичні характеристики відображають лише деякі структурні особливості текстів і можуть лише вказувати на приховані від простого спостереження особливості індивідуального чи функціонального стилю [7, с. 152]. Проте, одержані квантитативні дані можуть визначити основні вектори якісного аналізу доміант ідіостилу твору та їх відповідників у перекладі.

Проведене нами статистичне дослідження здійснювалось за таким планом. По-перше, оригінальний текст [8] та переклад [9] було перетворено в електронну форму та нормалізовано По-друге, були виділені сленгізми в романі «Ловець у житті» (467 одиниць). По-третє, виділені одиниці були проаналізовані за належністю до певних частин мови або до ідіоматичних зрощень. По-четверте, визначено до яких тематичних груп належать ці одиниці. По-п'яте, визначено види лексико-семантичних моделей сленгових одиниць. По-шосте, віднайдено відповідники до англійських сленгізмів у перекладі роману і встановлено способи перекладу.

Розподіл сленгових одиниць за частинами мовами, або приналежність їх до фразеологічних зрощень ілюструє таблиця 1.

Таблиця 1

Розподіл сленгових одиниць за граматичними категоріями

Граматична категорія	Сленгові одиниці			
	оригінал		переклад	
	кількість	%	кількість	%
іменники	164	35,1%	115	26,6%
дієслова	189	40,5%	202	46,8%
прикметники	37	7,9%	63	14,6%
прислівники	29	6,2%	28	6,5%
фразеологізми	48	10,3%	24	5,6%
Всього	467	100,0%	432	100,0%

Як свідчить поведений аналіз, в оригіналі переважають дієслівні та іменникові сленгові одиниці, причому ця пропорція збережена перекладачем без суттєвої деформації. Прикметникові та прислівникові сленгізми складають 16,5% та 12,1% в оригіналі та перекладі відповідно, що також не є суттєвим відхиленням. А от сленгізми, що уявляють собою ідіоматичне зрощення, передані з найбільшою перекладацькою деформацією. Крім того, різниця сленгових одиниць в оригіналі та перекладі також пояснюється вживанням таких перекладацьких прийомів як вилучення та описовий переклад.

Ми визначили тематичні групи сленгу:

- найменування осіб (позначення психічного і фізичного стану людини, особливостей її поведінки, оцінки осіб, звертань);
- найменування предметів або явищ (одягу та його деталей, частин тіла, житла і предметів побуту, оцінки предметів і явищ);
- стосунки між людьми (слова зі значенням «бити», «обманювати», «справляти враження»);
- гроші (найменування грошей і відповідні операції);
- студентське життя (сленгізми з переважаючим значенням «бути виключеним»);
- алкоголь;
- інтимні стосунки (назви осіб, переважно жіночої статі, позначення дій).

Тематична група «найменування осіб» є найпродуктивнішою, що пов'язано з головною ідеєю твору: люди, які прагнуть до брехливих ідеалів, марнославства й багатства, викликають у літературного героя роздратування і злість. Тому і в цій групі переважають мовні одиниці з негативною конотацією із загальними для всієї групи пейоративними семами «неприємний», «дурний».

Дана тематична група включає лексеми зі значенням:

– психічного і фізичного стану людини: *to laugh one's ass off* «сміятися з усіх сил», *to hit the roof (ceiling)* «розлютитися», *to ruke* «блювати, нудити», *to toss one's cookies* «нудити», *to feel rotten* «огидно себе почувати», *to take a leak* «мочитися», *to yell one's head off* «голосно кричати», *to screw up* «зіпсувати, порушувати душевну рівновагу», *spot* «сопли», *stuff* «поведінка, звернення», *bang* «задоволення», *tarbles* «розсудливість»; *tough* «невдача», *up the creek* «в скрутному становищі». Велика частина сленгізмів даної групи позначає «поганий психічний або фізичний стан людини», що також вказує на пейоративність лексем;

– особливості поведінки людини: *to cut out* «терестати», *to go into this nodding routine* «похитувати головою», *to bum* «жити чи робити що-небудь за чужий кошт», *to hang around* «бути присутнім»;

– оцінки осіб: *phony slob* «базика, брехлива людина», *yel / ow-belly* «боягуз», *slob* «дурна, груба людина», *stiff* «босяк, волоцюга, зануда, скнара», *bastard* «хлопець, малий», *goner* «пропаца, кінчена людина», *wise guy* «всезнайка», *hot-shot guy* «тіжсон», *screwball* «навіжена, ексцентрична, дурна людина», *jerk* «дурень», *grim-bum* «покидьок», *dope* «іолоп, дурень; ідіот», *rat* «мерзотник», *big deal* «велике цабе», *crooks* «шахраї», *nut* «божевільний, дивак»; *fiend* «звичка до чого-небудь». Сленгізм *fiend*, що володіє широкою сполучуваністю, вживається в тексті кілька разів і в різних значеннях: *bridge fiend* «завзятий гравець в брідж», *Canasta fiend* «любитель канасту», *fresh-air fiend* «людина, готова все віддати за свіже повітря», *dope fiend* «наркоман»;

– дружніх відносин, звернень: *bud (buddy, buddaroo)* «друге». *Mac (task)* використовується як звертання до людини, чие ім'я невідоме, *little ace* – звертання до дурної людини, *ataboy* – вигук, що виражає захоплення (Будь розумником!): *Wake 'er up! Wake 'er up, hey. Attaboy.*

Утворення з додаванням *boy, lad, lass* до власних імен звучать ласкаво і мають фамільярно-

розмовне і позитивне емоційне забарвлення. Так, в розмові з однокурсником Еклі, якого не любили за його неохайність, непривабливий зовнішній вигляд і занудний характер, Холден додає до його імені слово *kid* «дитинко», чим дуже дратує його:

"No, you wouldn't, Ackley kid. If you had his dough, you'd be one of the biggest

"Stop calling me Ackley kid", God damn it. I'm old enough to be your lousy father".

"No, you're not". Boy, he could really be aggravating sometimes. He never missed a chance to let you know you were sixteen and he was eighteen.

– Ти, малий, не такий. Якби ти мав стільки грошви, як він, то став би найбільшим...

– Доки ти називатимеш мене «малим», трясця твоїй матері?! Я тобі в батьки годжуся, шмаркачу нещасний!

– У батьки? Ова! – Слухайте, з цим Еклі хоч кому терпець урветься. Так і jede нагоди цвікнути в очі, що тобі тільки шістнадцять, а йому – вже вісімнадцять.

До групи слів «найменування осіб» за тематикою близька і інша група «найменування предметів і явищ», яка включає лексеми, що називають окремі ділянки реального світу, що оточує людину:

– одяг і його деталі: *hound's-tooth jacket* «спортивна куртка з вовняного матеріалу в дрібну клітку», *falsie* «ліфчик з підкладкою, що використовується для того, щоб груди здавалися більшими»;

– частини тіла: *uar* «рот», *knockers* «жіночі груди», *butt* «зад, сідниця», *can* «зад»;

– житло і предмети побуту: *dorm* (від *dormitory*) «спальний район», *can* «туалет, умивальник», *sack* «ліжка, постіль», *to hit the sack* «лягти спати», *buzz* «телефонний дзвінок», *to chack up* «жити, проживати, оселитися»;

– оцінка предметів або явищ: *stap* «нісенітниця, гидота», *ase* «щось надзвичайно гарне», *not too hot* «не боляче, не дуже», *lulu* «видатна людина, класна річ».

В романі також знаходимо велику кількість сленгових прикметників, які з негативного боку характеризують певну особу або предмет: *half-assed* «безрезультатний, безплідний, дурний, поганий», *molding* «огидний», *sharp* «чудовий, стильний», *snotty* «мерзенний, самовдоволенний, зарозумілий», *dopey* «дурний, ідіотський», *creepy* «неприємний, противний, докучливий», *spooky* «боязкий, шпигунський», *putrid* «мерзенний», *shot* «зношений», *grimy* «неприємний, грубий, мерзенний», *beat-up* «поношений». Так, наприклад, сленгізм *grimy* вживається в поєднанні з різноманітними іменниками: *place* («неприємне місце»), *nails* («мерзенні нігті»), *old razor* («тупа стара бритва»), *stuff* («мерзенна поведінка»), *room* («неприємна, брудна кімната») та іншими.

Слова, що входять до тематичної групи «найменування предметів і явищ», вирізняються презирливим відтінком значення. Дана тематична група досить продуктивна, оскільки для літературного героя найменування предметів, явищ навколишньої дійсності і їх характеристики є досить актуальними.

Тематична група «стосунки між людьми» також займає велике місце у сленгу героїв і представлена словами з наступними значеннями:

– «бити»: *to scrag* «грубо поводитися, бити», *to slam* «ударити, рознести, розкритикувати», *to sock* «сильно ударити», *to rough up* «поводитися з кимось жорстоко, бити», *to plug* «застрелити, підстрелити»;

– «обманювати»: *to chisel* «обдурювати, обманювати», *to squeal* «доносити, бути донощиком», *to swiipe* «красти», *to rip off* «привласнювати, копіювати, наслідувати», *to gitte* «вигадувати»;

– «справляти враження» (і це цілком природно, тому що в повісті йдеться про молодих людей, які прагнуть самоствердження серед однолітків і старших людей): *to knock out* «здивувати, приголомшити», *to tickle the pants off someone* «забавляти; розважати, веселити, розсмішити», *to stink* «бути чи здаватися неприємним, нікчемним», *to give someone a pain in the ass* «дратувати кого-небудь», *to be an exhibitionist* «випендрюватися, працювати на публіку», *to chuck* «говорити з сарказмом, висміювати», *to shoot* «говорити, розповідати», *to chew the rag (fat)* «обговорювати питання». До цієї групи можна також віднести іменники: *rapic* «забава, жарт», *opse-over* «швидкий, але уважний погляд», *out* «відмовка, привід».

Майже всі слова мають негативне конотативне значення, у чому можна переконалися за допомогою тлумачення значень сленгових одиниць.

В результаті семного аналізу значень можна виділити специфічні для всієї групи сленгізмів семи «зневажливий», «грубий», «нечесний». Перевага негативних значень у сленгових одиниць свідчить про напружені взаємини головного героя Холдена Колфілда з однолітками зі школи-інтернату Пенсі і за його межами:

The week before that, somebody 'd stolen my camel 's-hair coat right in the pocket and all. Pencey was full of crooks. Quite a few guys came from these very wealthy families, but it was full of crooks anyway. The more expensive a school is, the more crooks it has – I'm not kidding.

За тиждень перед тим хтось поцупив у мене просто з кімнати пальто з верблюжої вовни разом з рукавицями на хутрі – вони були в кишені. У Пенсі злодюг аж кишить. У більшості хлопців батьки живуть на широку ногу, а злодюг у школі аж кишить. Що дорожча школа, то більше в ній злодюг. Правду кажу.

Тематична група «гроші» представлена сленгізмами, які є назвами грошей: *rocks*, *dough* «гроші», *buck* «долар», *single* «банкнота в один долар». Дієслова утворюють семантичну опозицію: *to haul in* «збирати гроші, гребти лопатою», *to be loaded* «бути багатим» – *to shell out* «платити гроші, розплачуватися». Вираз *money talks* («гроші роблять людину впливовою») підкреслює значимість грошей у сучасному світі:

In New York, boy, money really talks. – I'm not kidding.

Слухайте, у цьому Нью-Йорку все роблять гроші, серйозно кажу.

Оскільки головний герой навчається у школі-інтернаті, то в його лексиконі зустрічаються сленгізми, що стосуються до студентського життя: *prep* (*Pencey Preparatory School*) «підготовчий» (закрита школа-інтернат для хлопчиків із заможних сімей), *to flop* «потерпіти невдачу, провалитися», *to flunk* «провалити іспит», *to*

flunk out «бути виключеним з інституту після невдачі іспиту», *to get (give) the ax* «бути виключеним». З наведених прикладів очевидно, що Холден Колфілд, в черговий раз був виключений зі школи, боявся з'являтися перед батьками, щоб не засмучувати їх. Сленгізми, що відносяться до студентського життя, об'єднані пейоративною семою «невдача».

Тема «алкоголю» призводить до появи великої лексико-семантичної групи. Синоніми групуються навколо нейтральної домінанти ряду «п'яний», «в стані алкогольного сп'яніння» *tight*, *oiled*, *blind*, *crooked*, *stinking*; слово *booze hound* означає «алкоголік», *to booze* «зловживати алкоголем», *booze* «алкогольний напій». Недоцільно виділяти тему «наркоманія», оскільки в повісті зустрічається лише один сленгізм зі значенням «наркоман» *dope fiend*.

Інша тематична група, яка відображає інтереси молоді, – «інтимні стосунки». Ця тема представлена в сленгу назвами осіб: *tail* «жінка, що розглядається як сексуальний об'єкт», *gal* «дівчина», *bag* «жінка неприваблива або стара», *rig* «жінка легкої поведінки», *date* «людина, якій призначили побачення», *ransy*, *flit* «жінкоподібний чоловік, гомосексуаліст». За допомогою такого способу словотвору, як конверсія, від іменника *date*, яке також має значення «любове побачення», утворюється дієслово *to date* «призначати побачення». Зустрічаються і інші сленгові позначення дій: *to make a pass at somebody* «робити відверті натяки жінці», *to snow* «обманювати або зваблювати нещирими розмовами», *to rush somebody* «залицятися до дівчини, упадати», *to get wise with somebody* «познайомитися, приставати до кого-небудь», *to peck* «цілувати, пестити, обніматися»; прикметник *horny* «сексуально збуджений», словосполучення *soul kiss* «пристрасний поцілунок».

Наявність в творі сленгових одиниць, що позначають інтимні стосунки і алкоголь, можна пояснити тим, що ці теми хвилювали головного героя, ще зовсім юного хлопця, і як виявилось, в світі дорослих були цілком доступними для нього: підлітку пропонували купити спиртні напої або повію на ніч. Це не могло залишити його байдужим.

Кількісний розподіл сленгізмів за тематичними групами свідчить, що в перекладі наявні всі тематичні групи сленгу, виділені в оригіналі і кількісні відхилення не є статистично значущими (рис. 1).

Наступний етап дослідження – визначення видів лексико-семантичних моделей сленгових одиниць (таблиця 2).

Визначення видів лексико-семантичних моделей сленгових одиниць дозволило з'ясувати, що в романі присутні наступні моделі: перенесення найменування з неживого предмета на живий (*I do not want any old bag. – Мені старої не треба. – Бо стара шляйка мені не потрібна!*); перенесення найменування з неживого предмета на неживий (*Boy, was she lousy with rocks. – Слухайте, та в неї ж усі пальці в камінцях!*); перенесення найменування з одного живого предмета на інший живий (*They stay a rat their whole life. – Такі не лише змалку паскуди, вони зостаються паскудами все життя!*); перенесення на основі подібності зовнішнього вигляду (*crumbly* – «обсипаний крихтами») – «неприєм-

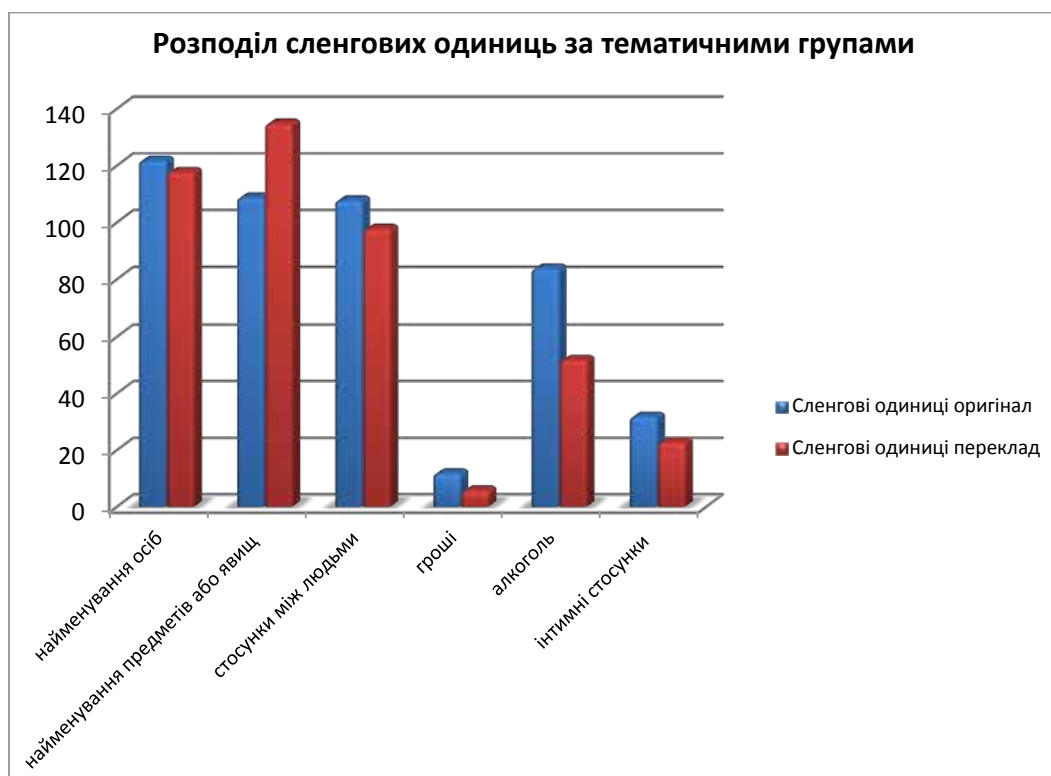

Рис. 1. Розподіл сленгових одиниць за тематичними групами

Джерело: розроблено автором

Таблиця 2

Види лексико-семантичних моделей сленгових одиниць

Види лексико-семантичних моделей	Сленгові одиниці			
	оригінал		переклад	
	кількість	%	кількість	%
перенесення найменування з неживого предмета на живий	158	33,8%	143	33,1%
перенесення найменування з неживого предмета на неживий	16	3,4%	12	2,8%
перенесення найменування з одного живого предмета на інший живий	2	0,4%	6	1,4%
перенесення на основі подібності зовнішнього вигляду	47	10,1%	31	7,2%
перенесення на основі подібності дій	24	5,1%	15	3,5%
метафоричне перенесення	118	25,3%	132	30,6%
переосмислення значення	102	21,8%	93	21,5%
Всього	467	100,0%	432	100,0%

Джерело: розроблено автором

ний, брудний»), перенесення на основі подібності дій (*God, could that dopey girl dance. – Боже, але ж як та дурепа танцювала!*), метафоричне перенесення (*They always flop, though, and it drives my mother crazy when he does it. – Ті меатри, правда, щоразу прогоряють, і мати завжди шаленіє, коли батько з ними зв'язується.*), переосмислення значення (*But we chewed the fat for a while. That is, she chewed it. – Проте ми розводили бузу далі. Тобто бузу розводила вона.*). Найпродуктивнішою моделлю переносу є перенесення найменування з неживого предмета на живий, трохи менш продуктивною є модель перенесення найменування з неживого предмета на неживий, малопродуктивною – з живого

на живий. У творі зустрічається також велика кількість сленгових фразеологізмів, утворених шляхом переосмислення значення та шляхом метафоричного перенесення. Продуктивність сленгових іменників і прикметників, утворених в результаті процесу метафоризації, можна пояснити тим, що найменування осіб та їх характеристика для літературного героя твору є більш актуальними, ніж назва дій. За допомогою сленгових іменників і прикметників головний герой роману називає і характеризує оточуючих людей, дає яскраву оцінку дійсності. Продуктивність моделі переносу найменування з неживого предмета на живий пояснюється тим, що сленг прагне до зниження оціночного статусу номіно-

ваних референтів. Збереження всіх моделей творення сленгових виразів у перекладі та незначні відхилення у відсотковому відношенні між оригіналом та перекладом, свідчать про ефективність використаних перекладацьких стратегій.

Переклад сленгу як стилістичного інваріанта роману Дж.Д. Селінджера «Ловець у житі» є чи не найбільшою проблемою на шляху до повного відтворення семантики й прагматики тексту, контексту та підтексту автора в культурі-приймачі. На думку М.Ю. Ребенко, сленг є домінуючим реєстром мовлення Голдена Колфілда, тому має бути основною точкою відліку при аналізі перекладів першотвору Дж.Д. Селінджера [2].

Переклад сленгізмів найчастіше здійснюється за допомогою сленгових еквівалентів та аналогів, фразеологізмів або стилістично нейтральної лексики.

При перекладі сленгу найвдалішим є використання сленгових еквівалентів та аналогів, якщо такі наявні у мові перекладу. Саме цей перекладацький прийом уможливує високий лінгвістичний ступінь збереження змісту оригіналу в перекладі. Наведемо кілька прикладів перекладу сленгових одиниць за допомогою еквівалентних відповідників:

If you had his dough – Якби ти мав **стільки гроши**.

“Stop calling me Ackley kid”, God damn it – Доки ти називатимеш мене «**малим**», **трясьця твоєї матері!?**

Boy, he could really be aggravating sometimes – Слухайте, з цим Еклі **хоч кому терпець урветься**.

В деяких випадках за відсутності прямого еквіваленту можна обмежитися стилістично нейтральними варіантами чи традиційною фразеологією, що передають лише загальне значення сленгової одиниці. Слід зазначити, що перекладач знаходить достатньо експресивні і образні відповідники у шарі нейтральної лексики та фразеології, щоб максимально зберегти відтінки сленгових конотацій.

I have this grandmother that’s quite lavish with her dough. She doesn’t have all her marbles any more – she’s old as hell – and she keeps sending me money j’or my birthday about four

times a year. – **У мене така бабуся, що грошей не шкодує. Правда, в неї вже не всі дома, – стара ж бо як світ, – і вона разів чотири на рік присилає мені гроші на день народження.**

Завдяки таким вдалим знахідкам перекладача трансляцію сленгових одиниць за допомогою стилістично нейтральних варіантів можна визнати достатньо експресивним способом передачі.

Якщо функціональні аналоги або варіантні відповідності відсутні в мові перекладу, перекладач може вдаватися також до прийому компенсації, сутність якого полягає в тому, що елементи змісту, втрачені при перекладі одиниці в оригіналі, передаються в тексті перекладу іншим засобом, причому необов’язково в тому ж самому місті, що і в оригіналі [10, с. 96]. Таким чином, в тексті перекладу створюється інший образ, такого ж стилістичного напрямку. Перекладачеві важливіше забезпечити стилістичну відповідність перекладу в цілому, ніж зберегти точне розташування стилістичного прийому у тексті.

Shoot! – **Яка дурня!**

My hat! – **Оце так!**

Heads up! – **Стережись!**

Характерним для перекладу сленгу є також прийом **генералізації**. Він полягає у міжмовному перетворенні лексеми мови джерела з вузьким семантичним полем на лексеми мови перекладу з ширшим семантичним полем. В лексичному плані це є заміна часткового поняття загальним, видового – родовим, наприклад: *Green* – **зелені**, *bucks* – **гроші**.

Дуже поширеним видом трансформації у процесі перекладу сленгізмів є заміна частини мови, або **конверсія**. Часто зустрічаються випадки, коли англійські сленгові іменники і прикметники замінюються на українські дієслова. Це в основному стосується іменників з закінченням *-er*, що широко використовуються не тільки для означення осіб певної професії, а й взагалі, для означення діяча.

Не рідко при перекладі сленгізмів використовується й антонімічний переклад. Це типовий приклад комплексної лексико-граматичної трансформації, у якій одночасно здійснюються модифікації лексичної та синтаксичної структур. Антонімічний переклад спирається на логічний постулат, згідно з яким заперечення будь-якого значення можна прирівняти до ствердження протилежного йому значення.

I am not kidding! – **Я серйозно говорю!**

Stay out of here! – **Не лізть!**

Зустрічаються й випадки перекладу сленгу за допомогою методу цілісного перетворення. Цей метод змінює внутрішню форму будь-якого відрізка мовленнєвого потоку, хоча загальний зміст залишається незмінним.

Отже, виявлені нами способи перекладу сленгових одиниць відображено на діаграмі (рис. 2).

Як свідчать проведені обчислення, перекладач віддає перевагу двом способам перекладу – еквівалентний відповідник та конверсія, актуальним є також підбір найбільш близького по емоційній за-

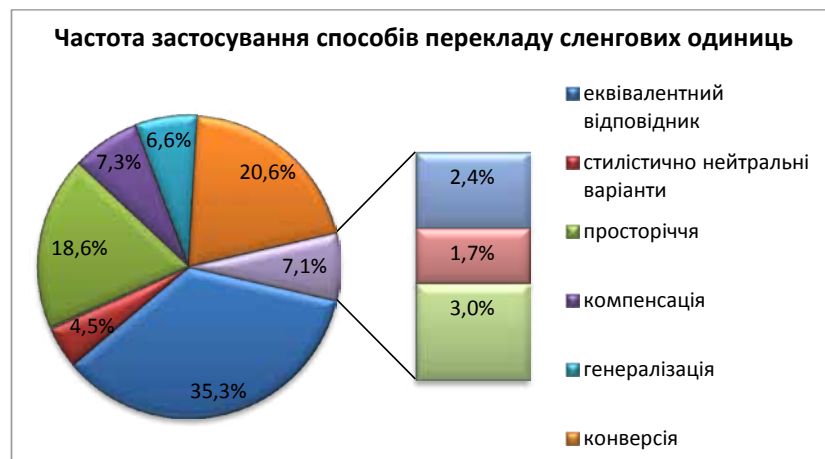

Рис. 2. Частота застосування способів перекладу сленгових одиниць

Джерело: розроблено автором

барвленості відповідника з розмовного шару мови чи традиційної фразеології. Відносно малий відсоток таких способів перекладу, як стилістично нейтральні варіанти та нульовий переклад свідчить про незначну перекладацьку деформацію і високий рівень адекватності перекладу сленгових одиниць.

Висновки і пропозиції. Залучення лінгвостатистичних методів дослідження дозволяє за-

свідчити відносно малий відсоток таких способів перекладу, як стилістично нейтральні варіанти та нульовий переклад, що свідчить про незначну перекладацьку деформацію і високий рівень адекватності перекладу сленгових одиниць при трансляції роману «Ловець у житті» українською мовою, а отже домінанти ідіостилю твору були значною мірою збережені.

Список літератури:

1. Григорьев В.П. Поэтика слова. Москва, 1979. 343 с.
2. Коптілов В.В. Першотвір і переклад. Київ, 1972. 213 с.
3. Kulchytskyi I., Tsiokh L., Malaniuk M. Quantitative equivalence level in poetry translation. Комп'ютерні науки та інформаційні технології (CSIT-2018) : матеріали XIII-ої Міжнародної науково-технічної конференції, 11-14 вересня 2018 р., Львів – Львів : Вежа і Ко. С. 51–54.
4. Дем'янчук Ю.І. Різновиди корпусу текстів у процесі перекладу документів офіційно-ділового стилю. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки» : Мовознавство*. 2016. Том 1. № 5. С. 104–107.
5. Ребенко М.Ю. Суб'єктивна деформація стилістичного інваріанту оригіналу роману "The Catcher in the Rye" Дж.Д. Селінджера у художніх перекладах. *Вісник НТУУ «КПІ». Філологія. Педагогіка*. 2014. Вип. 3. С. 44–51.
6. Перебийніс В.І. Статистичні методи для лінгвістів. Вінниця, 2001. 168 с.
7. Перебийніс В.С., Муравецька М.П., Дарчук Н.П. Частотні словники та їх використання. Київ, 1985. 204 с.
8. Salinger J. D. *The Catcher in the Rye*. СПб., 2011. 288 с.
9. Селінджер Дж.Д. *Ловець у житті*. Харків, 2010. 317 с.
10. Латышев Л.К. *Технология перевода*. Москва, 2001. 280 с.

References:

1. Grigorev V.P. (1979). *Poetika slova* [Poetics of the word]. Moscow : Nauka. (in Russian)
2. Koptilov V.V. (1972). *Pershotvir i pereklad* [Source text and target text]. Kyiv : Dnipro. (in Ukrainian)
3. Kulchytskyi I., Tsiokh L., Malaniuk M. (2018). Quantitative equivalence level in poetry translation. CSIT-2018 : XIII International conference Computer Sciences and Information Technologies (Ukraine, Lviv, September 11-14, 2018), pp. 51–54.
4. Demianchuk Yu.I. (2016). *Riznovydy korpusu tekstiv u protsesi perekladu dokumentiv ofitsiino-dilovoho styliu* [Varieties of texts corpora in the translation process of official-business style documents]. *Scientific Herald of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, vol. 1, no. 5, pp. 104–107. (in Ukrainian)
5. Rebenko M.Yu. (2014). *Subiektivna deformatsiia stylistychnoho invariantu oryhinalu romanu "The Catcher in the Rye" Dzh.D. Selindzhera u khudozhnikh perekkladakh* [Subjective deformation of the stylistic invariant of J. D. Salinger novel "The Catcher in the Rye" source text in literary translation]. *Scientific Herald of National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"*, vol. 3, pp. 44–51. (in Ukrainian)
6. Perebyinis V.I. (2001). *Statystychni metody dlia lnhvistiv* [Statistical methods for linguists]. Vinnytsia : Nova knyha. (in Ukrainian)
7. Perebyinis V.S., Muravytska M.P., Darchuk N.P. (1985). *Chastotni slovnyky ta yikh vykorystannia* [Frequency dictionaries and their usage]. Kyiv : Naukova dumka. (in Ukrainian)
8. Salinger J.D. (2011). *The Catcher in the Rye*. Sankt-Peterburg : Antologiya.
9. Salinger J.D. (2010). *Lovets u zhyti* [The Catcher in the Rye]. Kharkiv : Folio. (in Ukrainian)
10. Latshev L.K. (2001). *Tehnologiya perevoda* [Translation technology]. Moscow : NVI-TEZAURUS. (in Russian)